

Електронні та мехатронні системи: теорія, інновації, практика: збірник наукових праць за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 08 листопада, 2019 р. / Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Редколегія: О.В. Шефер (головний редактор) та ін. – Полтава: ПолтНТУ, 2019. – 77 с.

У збірнику представлені результати наукових досліджень та розробок в області сучасних електромеханічних систем та автоматизації, електричних машини і апаратів, моделювання та методів оптимізації, енергоресурсозбереження в електромеханічних системах, управління складними технічними системами, проблем аварійності та діагностики в електромеханічних системах та електричних машинах, інформаційно-комунікаційних технологіях та засобах управління. Призначений для наукових й інженерно-технічних працівників, аспірантів і магістрів.

Матеріали відтворено з авторських оригіналів та рекомендовано до друку V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Електронні та мехатронні системи: теорія, інновації, практика». Редакція не обов'язково поділяє думку автора і не відповідає за фактичні помилки, яких він припустився.

Відповідальний за випуск - д.т.н., доцент О.В. Шефер.

Редакційна колегія:

О.В. Шефер – *головний редактор*, доктор технічних наук, в.о. завідувача кафедри автоматики, електроніки та телекомунікацій;

В.В. Борщ – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри автоматики, електроніки та телекомунікацій Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»;

Н.В. Єрмілова – кандидат технічних наук, доцент кафедри автоматики, електроніки та телекомунікацій Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»;

С.Г. Кислиця – кандидат технічних наук, доцент кафедри автоматики, електроніки та телекомунікацій Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»;

В.П. Дорогобід – кандидат технічних наук, доцент кафедри автоматики, електроніки та телекомунікацій Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

<i>Ічанська Н.В., Лебединський С. Б.</i> КОМ'ЮТЕРНА ГРАФІКА ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ У МИСТЕЦТВІ.....	137
<i>Ічанська Н.В., Кузнецов В.В.,</i> ВЕБ-РОЗРОБКА СЕРВІСУ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ ПОВНОГО ФАКТОРНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ	140
<i>Ічанська Н.Г.</i> ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ КОМП'ЮТЕРНОЇ МАТЕМАТИКИ МАТЛАВ ДО ЗАДАЧ КЛАСИФІКАЦІЇ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИХ РІВНЯНЬ	144
<i>Лактіонов О.І., Флегантов Л.О.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВЗАЄМОДІЇ РОБІТНИКІВ-ВЕРСТАТНИКІВ З ЕЛЕМЕНТАМИ ТЕХНІЧНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДСИСТЕМ	148
АЛФАВІТНИЙ ВКАЗІВНИК.....	156

APPLICATION OF MATLAB COMPUTER MATH MATHEMATICS TO THE PROBLEMS OF CLASSIFICATION OF DIFFERENTIAL EQUATIONS

N. Ichanska, MSc,

Kyiv National Taras Shevchenko University

УДК 004.5

О.І. Лактіонов, викладач

*Полтавський політехнічний коледж національного
технічного університету «Харківський політехнічний
інститут»*

Л.О. Флегантов, к. ф.-м. н., доцент, професор

Полтавська державна аграрна академія

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВЗАЄМОДІЇ РОБІТНИКІВ- ВЕРСТАТНИКІВ З ЕЛЕМЕНТАМИ ТЕХНІЧНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДСИСТЕМ

Удосконалення методики оцінювання фахівців, що ґрунтується на комплексному аналізі результатів окремих аспектів їх професійної підготовки, є актуальною проблемою сьогодення. Очевидно, що при об'єднанні окремих оцінок технологія оцінювання фахівців спрощується. Тому, у попередніх дослідженнях були запропоновані методи об'єднання самооцінок, оцінок експертів, нормованих оцінок галузевого стандарту у індекси, що оцінюють

діяльність тільки верстатника, який є елементом соціальної підсистеми системи «Верстатник–Верстат–Керуюча програма виготовлення деталі» (ВВКП) [1].

Зокрема, існує ряд робіт, присвячених створенню математичних методів об'єднання оцінок у інтегровані показники (індекси) [2–4]. Проте, поза фокусом уваги досі залишається питання якості взаємодії верстатника з елементами технічної та інформаційної підсистем системи ВВКП. Це актуалізує проблему оцінювання робітників-верстатників з елементами технічної та інформаційної підсистем.

Метою даної роботи є формування умов та розробка математичного методу об'єднання оцінок елементів соціальної, технічної та інформаційної підсистем у індекс якості взаємодії верстатника з елементами технічної та інформаційної підсистем системи ВВКП.

1. Умови створення формули Індексу якості взаємодії верстатника з елементами технічної та інформаційної підсистем системи «Верстатник–Верстат–Керуюча програма виготовлення деталі».

Умова №1. Відомий метод аналізу ієрархій [5], що застосовується для проведення точного відбору верстатників, не дозволяє працювати з великими вибірками (при $n > 15$). Дана теоретико-методологічна посилка дозволяє сформулювати умову про те, що необхідно створити математичний метод (індекс) для роботи з вибірками 15 верстатників і більше.

Умова №2. Складність системи ВВКП у тому, що елементи соціальної, технічної та інформаційної підсистем діагностуються номінальною шкалою за

допомогою номінальних характеристик, де для встановлення взаємодії необхідно перетворити номінальну шкалу у порядкову.

Умова №3. Необхідність створення математичної формули для вираховування індексних оцінок.

Умова №4. Формула індексу повинна більш чутливо вираховувати індексні оцінки, що забезпечують більшу точність відбору верстатників незалежно від об'єму вибірки.

Умова №5. Необхідність нормування вагових коефіцієнтів оцінок окремих факторів відбору, що сумарно мають дорівнювати 1,0.

Умова №6. Необхідність нормування інтегрованих складових первинних оцінок факторів та їх комплексів (одиначна, попарна та потрійна взаємодія факторів) за допомогою 5-ти бальної порядкової шкали.

Умова №7. Взаємодія починається з факту досягнення верстатником загальної кінцевої мети (результату) функціонування системи ВВКП.

2. База дослідження.

З 419 відкритих змішаних систем на машинобудівних підприємствах міст Карлівка, Полтава, Харків була сформована базова експериментальна вибірка 51 верстатників, з яких 34 успішно пройшли державну атестацію, а 17 не підвищили кваліфікаційний розряд.

3. Побудова математичної моделі індексу якості взаємодії підсистем.

У відповідності з умовами 1-7, спираючись на досвід існуючих моделей [1–5], математична модель індексу оцінювання взаємодії елементів підсистем системи ВВКП була запропонована у вигляді моделі (1):

$$Y = \lambda_1 I_1 + \lambda_2 I_3 + \lambda_3 I_3, \quad (1)$$

де I_1, I_2, I_3 – нормовані згідно умови 6 інтегровані показники ($I_j = \overline{1,5}$), що характеризують взаємодію елементів соціальної, технічної та інформаційної підсистем системи ВВКП, відповідно:

$$I_1 = \frac{X_1 + X_2 + X_3}{3}, I_2 = \sqrt{\frac{X_1 X_2 + X_1 X_3 + X_2 X_3}{3}}, I_3 = \sqrt[3]{X_1 X_2 X_3}, \quad (2)$$

X_1, X_2, X_3 – факторні ознаки ($X_j = \overline{1,5}$) (соціальна підсистема – кваліфікаційний розряд верстатника, інформаційна підсистема – рівень складності керуючої програми виготовлення деталі на верстаті з ЧПК, технічна підсистема – продуктивність верстата з ЧПК);

$\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3$ – вагові коефіцієнти інтегрованих показників, відповідно до умови 5: $\lambda_3 = 1 - \lambda_1 - \lambda_2$, $\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3 \geq 0$.

На відміну від методу аналізу ієрархій запропонована математична модель (1) враховує одиночну, парну і потрійну взаємодію факторів $X_j, j = \overline{1,3}$.

Виконуючи умову (6) для нормування вагових коефіцієнтів у [6] використовують відомий алгоритм

методу найменших квадратів (МНК), цільова функція даного дослідження має вид (3):

$$L(\lambda_1, \lambda_2) = \sum_{i=1}^N \delta_i^2 = \sum_{i=1}^N (Y_i - Y_i^*)^2 = \sum_{i=1}^N (Y_i - \lambda_1 I_{1i} - \lambda_2 I_{2i} - (1 - \lambda_1 - \lambda_2) I_{3i})^2 \rightarrow \min \quad (3)$$

де $\delta_i = Y_i - Y_i^*$, $Y_i^* = \lambda_1 I_{1i} + \lambda_2 I_{2i} + (1 - \lambda_1 - \lambda_2) I_{3i}$ –

різниця між експериментальними даними Y_i і теоретичною оцінкою Y_i^* .

Відшукання вагових коефіцієнтів вказує, що умова оптимальності, покладена в основу МНК, досягається, коли один з вагових коефіцієнтів є негативним, що не відповідає умовам даного дослідження. Також слід зазначити, що для лінійної функції (1) однозначного рішення щодо вагових коефіцієнтів без додаткових обмежень отримати неможливо. Якщо інтегровані показники I_1 , I_2 , I_3 розділити на точну і не точну матрицю, отримали б нульовий визначник і значення похибки діагональної матриці. Проте, дана похибка не несе інформації, так як I_1 , I_2 , I_3 лінійно залежні і не коректно відшукуються.

Під час обговорення цього питання з професором А.М. Сільвестровим, аналізуючи протиріччя отриманих результатів, було прийнято рішення дослідити вагові коефіцієнти методом перебору у просторі на крупній і меншій сітці площини координат за умови $\lambda_1, \lambda_2 > 0$ і $\lambda_1, \lambda_2 < 1$ за допомогою цільової функції (4):

$$I_{\text{ЯВ}} = \sum_{i=1}^{51} (\lambda_1 \cdot I_{1i} + \lambda_2 \cdot I_{2i} + (1 - \lambda_1 - \lambda_2) \cdot I_{3i}) \rightarrow \max. \quad (4)$$

Функція (4) дозволяє отримати рішення вагових коефіцієнтів опираючись на три ряди первинних оцінок X_1, X_2, X_3 з більшою чутливістю. Визначивши таким чином питому вагу вагових коефіцієнтів, отримали формулу Індексу якості взаємодії верстатника з елементами технічної та інформаційної підсистем системи ВВКП (5):

$$I_{JB} = 0,75I_1 + 0,2I_2 + 0,05I_3 \quad (5)$$

Запропонована формула (5) дозволяє оцінювати якість взаємодії верстатника з елементами технічної та інформаційної підсистем системи ВВКП та може використовуватися як критерії відбору верстатників з великих вибірок. Проте, при зміні вибірки зміниться питома вага вагових коефіцієнтів та утвориться нова формула індексу.

Висновок.

1. Розроблено математичний метод об'єднання оцінок елементів соціальної, технічної та інформаційної підсистем у індекс якості взаємодії верстатника з елементами технічної та інформаційної підсистем системи ВВКП.

2. Для удосконалення формули Індексу якості взаємодії верстатника з елементами технічної та інформаційної підсистем системи ВВКП у наступних дослідженнях необхідно розробити уніфіковані вагові коефіцієнти для дослідження різних за обсягом вибірок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Laktionov A. *Application of index estimates for improving accuracy during selection of machine operators /A.Laktionov// Eastern-European Journal of Enterprise Technologies.* – 2019. – №3. – P. 18–26. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2019.165884>.

2. *Ukraine Unified Transport System Potential and Its Development Management Effectiveness Integral Assessment / O.Komelina, V. Dubishchev, M. Lysenko, N. Panasenko. // International Journal of Engineering & Technology.* – 2018. – №7. – С. 633–638.

3. Посилкіна, О. В. *Методика інтегральної оцінки трудового потенціалу фармацевтичних підприємств / О. В. Посилкіна, Ю. С. Братішко // Фармацевтичний журнал.* - К. : Здоров'я. – №1. – 2008. – с. 30–38.

4. Жалнина А.В. *Экономический анализ качества жизни : монография / А.В. Жалнина, Б.И. Герасимов; под науч. ред. д-ра экон. наук, проф. Б.И. Герасимова.* – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2006. – 144 с.

5. Акуленко К. Ю. *Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія прийняття рішень» для студентів спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» денної форми навчання.* Рівне: НУВГП, 2017. – 51 с.

6. Островерхов М.Я., Сільвестров А.М., Скринник О.М. *Системи і методи ідентифікації електротехнічних об'єктів: монографія.* – К.: НТУУ «КПІ», 2016. – 333 с.

IMPROVEMENT OF METHODS QUALITY ASSESSMENT INTERACTION MACHINE

WORKERS WITH TECHNICAL AND INFORMATION SUBSYSTEM ELEMENTS

A. Laktionov, Lecturer;

*Poltava Polytechnic College of the National Technical
University "Kharkiv Polytechnic Institute"*

L. Flehantov, PhD (Physical and Mathematical Sciences),

Associate professor,

Poltava State Agrarian Academy